

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

No 2

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 598 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 29-fevralda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Ilm-fanga baxshida umr Baxtiyor Islamov	8
Kichik biznesni rivojlantirishda “yashil” iqtisodiyotni keng tatbiq qilishning ahamiyati Gulnora Abdurahmonova Kalandarovna, Sanjar Baxodirovich G’oipnazarov	10
Brand Capital as a Determinant of Institutional Prestige and Student Choice in the Higher Education System ... Zufarova Nozima Gulamiddinovna	16
Inson va atrof-muhit dialektikasi: nomutanosiblik ko’rsatkichlari va ekologik muammolar Butaboyev Maxammadjon Tuychiyevich, Maxmudov Nosir Maxmudovich	24
Yashil budjetlashtirish va uni O’zbekistonda joriy etish istiqbollari Meyliev Obid Raxmatullayevich, Gofurova Kamola Xayrulla qizi	30
Iqtisodiyotda ta’lim va fan integratsiyasining asosiy yo’nalishlari Yormatov Ilmidin Toshmatovich	35
Transport vositalari va yo’llar turizm transport infratuzilmasini rivojlantirishning muhim omilidir Agzamov Shaxboz Akmalovich	39
Bank xizmatlarini raqamlashtirish orqali samaradorligini oshirish A. X. Salamov	44
Biznes-reja baliqchilik xo’jaligi rivojlanishi uchun asos sifatida Dosmurotova Shaxista Kengashovna	48
Mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligi va uning lizing munosabatlari rivojlanishi bilan bog’liqligi Axmediyeva Aliya Toxtarovna	55
Turizmni rivojlantirish imkoniyatlari Ziyadullayev Ilhom Narkabilovich	63
Tijorat banklari depozit operatsiyalari samaradorligini oshirish muammolari va ularni bartaraf etish yo’llari Shamsiyev Nodir Muratovich	67
Hududlarni rivojlantirishda xorijiy investitsiyalarning samaradorligini oshirish masalalari Shagazatov Oybek bahodirovich	72
Hududlar biznes muhitini rivojlantirish va samarali boshqarish yo’nalishlari Davlatov Sanjar Abdimannonovich	76
Ijtimoiy rivojlanish xulq-atvor paradigmasida yoshlarning tadbirkorlik faoliyatini tartibga solishning nazariy asoslari Mirzatov Baxtiyor Toxirovich	80
Korxonalar innovatsion faoliyatida raqamli transformatsiyaning muhim yo’nalishlari Yuldasheva Kamola Miraliyevna	84
O’zbekistonda agroturizmni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish (Buxoro viloyati misolida) Yoriyeva Farangiz Murodillayevna	89
Innovatsion tadbirkorlik muhitini kompleks baholashda xalqaro tashkilotlar tajribasi Nazarova Umida Avazovna	94
Turizm faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish samaradorligini oshirishning ayrim usullari Mirzaxodjayev Alisher Botirovich	98
Globallashtirish sharoitida transchegaraviy suv resurslardan samarali foydalanishni boshqirish Mirzayev Musurmon Umidullayevich	103
Surxondaro viloyati iqtisodiyotida kichik biznes va tadbirkorlikning o’rni va ahamiyati Fayziyeva Aziza Azamat qizi	108
Ta’lim muassasalarida xarajatlarni moliyaviy nazorat etishning samaradorligi tahlili Eshonqulov Davlatjon Rajabboyevich	113
Ta’minot zanjirini boshqarishda transport logistikasi usullarini takomillashtirish Zoxidova Nazokat Berdimurot qizi	119
Blokcheyn texnologiyasida xavfsizlik masalalari Mamadiyarov Zokir Toshtemirovich	123
Развитие цифровой трансформации банковского сектора Республики Узбекистан Абдурахманова Матлуба Махаммадиновна	129

Asosiy fondlarni hisoblash va baholash usullarini takomillashtirish istiqbollari.....	135
Rixsimbayev Odiljon Qobiljonovich	
Marketingda tovar harakati tizimini optimallashtirish va modellashtirish	141
Sherzod Xolmurodovich Pardayev, Kamola Abdujabborovna Pardayeva	
Iqtisodiy rivojlanish uchun strategik taqsimlash strategiyalari:	
Investitsion Fond Portfellarning qiyosiy tahlili.....	148
Sultonboeva Munira bahodirovna	
Soliq munosabatlarining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati: ilmiy-nazariy qarashlar.....	154
Axrorov Zarif Oripovich, Saidmurodov Feruz Sodiqjon o'g'li	
Взаимосвязь инвестиционной стратегии с оценкой эффективности инвестиционного проекта	159
С. С. Алиева, А. Назаров	
Erkin iqtisodiy zonalarning faoliyati va boshqaruv mexanizmini takomillashtirish.....	167
Sheraliyeva Saida Azatovna	
Xizmat safari xarajatlari hisobining huquqiy asoslari	170
Ergashev Sarvar Xudoynazarovich	
Инклюзивное образование и его особенности.....	175
Зайнутдинова Умида Джалоловна	
Jismoniy shaxslarning mol-mulk va yer soliqlarini hisoblash va undirish samaradorligini oshirish yo'llari.....	179
Qurbonov Muxiddin Abdullayevich	
Mamlakatda soliq qarzdorligi vujudga kelishining asosiy sabablari va ularni qisqartirish yo'llari.....	184
Hakimov Ulug'bek Furqat o'g'li	
Mulk qiymatini baholash tushunchasi, baholash obyektlari, baholanadigan qiymat turlari.....	188
Izbosarov Boburjon Bahriddinovich, Yoqubboyev Ilhomjon G'ulomjon o'g'li	
O'zbekistonda sug'urta xizmatlarining zamonaviy transformatsiyasi.....	193
G. Adilova	
Biznes subyektlarida samaradorlik masalalarini o'yinlar nazariyasi usuli bilan baholash.....	197
Mardiyev Nurali	
Yengil sanoatda "lean production" konsepsiyasini tatbiq etishning amaliy jihatlar.....	203
Yaxyayeva Inobat Karimovna	
Soliq salohiyatini baholash usullari va ularning tadbirkorlik subyektlari faoliyatiga ta'siri tahlili	207
Borotov Sharofiddin Jumaqul o'g'li	
Ko'chmas mulk bozorini baholashning institutsional asoslari	213
Ishonqulov Nizamjon Fayzullayevich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm xizmatlarini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari.....	221
Amriyeva Shaxzoda Shuxratovna	
O'zbekistonning bank-moliya tizimi hamda unda Islom moliyasi	
instrumentlarini jalb etishdagi joriy tendensiyalar	226
Eshimov Alisher Dasmurodovich	
Tashqi savdoda notarif usullarni qo'llashning iqtisodiy oqibatlarini aniqlash	
metodologiyasi (rivojlangan davlatlar tajribasi).....	234
Norqobilov Akobir Iso o'g'li	
Reklama xizmatlari va uning subyektlar samaradorligini oshirishdagi imkoniyatlari.....	240
Rabbimov Elbek Abdulloyevich	
Ijtimoiy siyosatni amalga oshirishda sog'liqni saqlash tizimini moliyalashtirish asoslari	245
Imonqulov Nuriddin Qo'shmon o'g'li	
Tijorat banklari biznes ekotizimini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	250
Shoymardonov Orziqul Jo'ra o'g'li	
Majburiy tibbiy sug'urtaning vujudga kelishi va o'ziga xos xususiyatlari.....	256
Kenjayev Soxib Sayfiyevich	
O'zbekiston Respublikasida zamonaviy soliq ma'murchiligini joriy etish orqali budjet-soliq siyosati	
samaradorligini yanada oshirish.....	260
Yuldasheva Shaxnoza Xojiakbar qizi	
Jahon iqtisodiyotining barqaror rivojlanishida derivativlar bozorining roli	266
Shokirov Mirkamol Mirolim o'g'li	
Boshqaruv hisobida mas'uliyat markazlarini tashkil etish masalalari.....	274
Sobirov Otabek Olimjonovich	

Davlat moliyasini boshqarishda moliyaviy nazorat usullaridan samarali foydalanish yo'llari	277
Kultayev Farxod Shavkatovich	
Tijorat banklari foydasi va rentabillik ko'rsatkichlariga ta'sir etuvchi omillar tahlilini takomillashtirish	281
Normo'minov Temurbek Sheraliyevich	
O'zbekiston Respublikasida tijorat banklari aktivlar sifatini oshirish yo'llari	284
To'ychiyev Otabek Shamshiyevich	
Venchur kapitalining mohiyati va O'zbekistonda venchur tizimini rivojlantirishning institutsional asoslari.....	288
Tadjibayeva Nigora Gulomjonovna	
Innovatsiyalar: zamonaviy iqtisodiyot uchun innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash zarurati.....	293
Malikova Dilrabo Muminovna, Tursunov Jahongir Ulug'bek o'g'li	
Budjet daromadlarining shakllanishida egri soliqlarning ta'sirini ko'p omilli ekonometrik modellashtrishda tahlil qilish.....	297
Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlarida investitsion jozibadorlikni oshirish yo'llari	302
Abdullayev Boburjon Akbaraliyevich	
Barcha tadbirkorlik subyektlariga teng raqobat sharoitini yaratishda soliq imtiyozlarining o'rni	306
Akbarov Akmalxon Akrom o'g'li	
Hisob siyosati va unda biologik aktivlar hisobini yoritib berish tartibini takomillashtirish	310
Mirzayeva Nargiza Batirovna	
Talabalarning oilali bo'lishiga ta'sir etuvchi omillarga iqtisodiy baholashda yangicha yondashuv.....	314
O. U. Shomurodov, A. A. Suyarov, Z. U. Uroqov, J. S. Urazov, A. T. Ablahatov	
Ways to Use the Experience of Foreign Countries in Creating a Beneficial Business Environment for Entrepreneurship And Improving Taxation	319
Mukhlisa Ikramova	
Aholi turmush darajasini oshirishda moliyaviy savodxonlikning o'rni va iqtisodiy rivojlanishga ta'siri	325
Yusupov Muhammadali Soxib o'g'li, J.D. Xojiyev	
Temir yo'l sanoat korxonalarida ijtimoiy-mehnat munosabatlarini boshqarish bo'yicha xorijiy tajriba.....	329
Kadirova Sharofat Amonovna	
Механизм внедрения аутсорсинговой деятельности в АО “Ўзтемирйўлийўловчи”	332
Н. Э. Кахорова	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni yanada rivojlantirish investitsiyalarni jalb qilishda xorijiy mamlakatlar tajribasi	337
Sharipov Bobur Anvar o'g'li	
“STEKLOPLASTIK” MJCHning bozordagi strategik holatini tahlil qilish	342
Musyeva Shoira Azimovna	
Agrar sektorda ekologik toza mahsulotlarni ishlab chiqarishning nazariy masalalari	348
M. Sh. Nazarova, Z. S. Kazakova	
Methodological Foundations of Bank Lending and Classification of Factors Affecting the Features of Obtaining Loans.....	353
Raxmanova Laylo bahodirovna, A. Karimova	
Agrosanoat klasterlarda tovar-moddiy zaxiralar samaradorligini KPI orqali baholash uslubiyati.....	357
Toshpo'latov Azizbek Shermuxamadovich	
Faol tadbirkorlar faoliyatida kambag'al oilalarni iqtisodiy-ijtimoiy holatini yaxshilash imkoniyatlari.....	362
Salamov Ibrohim, Nazarova Maryam Sharifovna, Kazakova Zulayxo Saloxiddinovna, Jonibekov Faxriddin Beknazarovich, Kudratov Rizo Turdibayevich, Ulmasova Oygul Baxtiyorovna, Xamdamova Nasiba Ablakulovna, Xudayberdiyeva Ma'rifat Umarovna	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar strategiyasi tahlilining o'ziga xos xususiyatlari	369
Tursunova Shaxnoza Farxod qizi	
Процессы цифровизации АО “Hududgazta'minot”	373
Хусанов Кахрамон Нишонович	
O'zbekistonda aholi turmush darajasini oshirish yo'llari.....	378
Abdullayeva Madina Kamilovna, Eldorbekov G'ofurbek Iskandarbek o'g'li	
Aholi farovonligini oshirishda tadbirkorlik subyektlari uchun kredit tizimini takomillashtirish mexanizmi.....	381
Bobayev Isroiljon Abdinabiyeich	
Mamlakatga jalb qilingan xorijiy kapitalning tovarlar va xizmatlar importi salohiyatiga ta'sirini ekonometrik modellar bilan baholash.....	386
Saydullayev Azamat Jo'raqul o'g'li	

O'zbekistonda bank xizmatlari raqobatbardoshligini baholash mazmuni va o'ziga xos xususiyatlari.....	394
Sh. Madraimov	
Kapital bozorida sug'urta kompaniyalar institutsional investor sifatida	397
Xasanova Lola Mamasharifovna	
Yangi O'zbekiston strategiyasida institutsional islohotlarni yanada chuqurlashtirish va ko'p funksiyali raqamlashtirishning ilmiy asoslari	400
B. B. Berkinov	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari orqali jinoiy yo'l bilan olingan daromadlarni legallashtirish mexanizmlari.....	409
G'afurov Umidjon Bahodir o'g'li	
Rivojlangan mamlakatlarda keksa fuqarolarning bandligini oshirish kam ta'minlangan aholi qatlamini qo'llab-quvvatlash usuli sifatida (Yaponiya tajribasi misolida).....	413
Karimov Bekzodjon Ilxomovich	
Tashqi savdoni oshirishda boj-tarif siyosatini takomillashtirish mexanizmlari	420
Pardayev Ilhomjon G'ulomjon o'g'li	
Финансы или корпоративные финансы	426
Уринов Бобур Насиллоевич	
In Ensuring Economic Development in the Country Green Economy and its Features	432
Akhunova Shakhistakhon Nomonjanovna, Abdusattorova Mokhirabonu Abdugoppor kizi	
Tijorat banklarining investitsiya faoliyatini rivojlantirish yo'nalishlari	437
Jo'rayev O'ktam Panji o'g'li	
Сокращение уровня бедности в Узбекистане.....	443
Амирджанова Ситора Суннат кизи	
Paxtachilik sohasida ishlab chiqarish jarayonlari samaradorligini oshirishning innovatsion yechimlari va uning foydaga ta'sirini baholash	448
S. B. Inoyatov	
Tijorat banklarida muammoli kreditlar bilan ishlash amaliyotidagi muammolar va ularni barataraf etish yo'llari	453
Maxmudov Rahimjon Hamid o'g'li	
Mahalliy budjet daromadlarining nazariy va ilmiy asoslari	460
O'lokulova Feruza Mansurovna	
Kambag'allikni qisqartirish – aholi turmush farovonligini ta'minlashning muhim omili	463
Usmanov Baxodir Baxtiyorovich	
Raqamli marketingni rivojlantirish zaruriyati	469
Xalmuxamedova Zebaxon Babaxanovna	
Tijorat banklari o'rtasidagi raqobatni rivojlantirish orqali fond bozorida aksiyalar narxini barqarorligini ta'minlash istiqbollari	473
M. Yuldosheva	
Konchilik sanoati korxonalarida innovatsion faoliyatni rivojlantirish mexanizmlarining ilmiy-nazariy asoslari	480
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
O'zbekistonda banklar moliyaviy xizmatlari va ular sifatining amaldagi holati tahlili	487
Mirzayev Mirza Abdullayevich	
Oliy ta'lim muassasalarining iqtisodiy samaradorlikning raqobatbardoshligini institutsional tahlil qilish mexanizmi.....	492
Saydullayeva Saodat Abdumajidovna	
Integrasiya sharoitida to'qimachilik sanoatining rivojlanishi	499
Ziyayeva Muhtasar Mansurdjanovna	
Auditorlik tekshiruvini tashkil etish va o'tkazish jarayonlarini takomillashtirish	503
Karamatova Noiba Husnitdinovna	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashning nazariy jihatlari	510
Mamatov Mamajan Axmadjonovich	
Экономическое сознание и экономическое мышление: теоретический анализ.....	517
Пардаев Мамаюнус Каршибаевич, Мухаммедов Мурод Мухаммедович	
O'zbekiston respublikasi tijorat banklari tomonidan qurilish korxonalarini kreditlashni takomillashtirish yo'llari	522
Sultanov Baxram Begdullayevich	

Роль искусственного интеллекта в современных технологиях медиаобразования в высших учебных заведениях.....	526
Самигова Гуландом Абдужаббаровна	
Talabalarga moliyaviy yordam dasturlari va ularning ta'lim sifatiga ta'siri	534
Mirzayeva Muhlisa Ubaydullo qizi	
Mintaqaviy investitsion jozibadorlik va investitsion siyosat: nazariy talqin	539
Muminov Akmal Tulkunovich	
Mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida oliy ta'lim tizimining ta'siri	543
Nasimov Adiz Azamat o'g'li, Baxtiyorova Jasmina Jasurovna, Axrorov Zarif Oripovich	
Respublikada fermer xo'jaliklarga xizmat ko'rsatishni rivojlantirish va agroxizmatlar bozorini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash imkoniyatlari	548
Shukurov Ilxom Safarboyevich	
Turli mamlakatlarda oliy ta'limni moliyalashtirish yo'llari	555
Umarova Moxigul Maxmayunus qizi	
Dehqonchilikni innovatsion asosda rivojlantirishning xorijiy tajribasi	560
Yuldashev G'iyos Turabekovich	
Tijorat bank xizmat turlarini islomiy bank xizmatlari orqali rivojlantirish istiqbollari	564
Bayjanova Gozsal Sarsengaliyevna	
Qishloq xo'jaligi mahsulotini baholash va hisobga olishning uslubiy jihatlarini takomillashtirish	570
Boltayev Abror Sayitmuradovich	
Секреты интересного урока в начальной школе	577
Гараева Олеся Владимировна	
Iqtisodiyotni barqaror rivojlanishda yashil iqtisodiyotning o'rni	580
Ibragimova Gulchehra Toxirovna	
Mahsulot va xizmatlarni raqamli transformatsiyasini amalga oshirish algoritmi	584
Kucharov Abrorjon Sobirjanovich, Bobojonov Azizjon Babaxanovich, Abdurakhmonov Abdumalik Abdurashidovich	
O'zbekiston Respublikasining soliq tizimi mamlakatda yashirin iqtisodiyot ulushini qisqartirish vositasi sifatida	591
Nabiyev Feruz Nurmurodovich	

TIJORAT BANKLARI BIZNES EKOTIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI

Shoymardonov Orziqul Jo'ra o'g'li

Toshkent moliya instituti tayanch doktoranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada mamlakatimizdagi tijorat banklari ekotizimini rivojlantirishning nazariy asoslari samardorligini oshirish tahlili hamda rivojlantirish istiqbollarini takomillashtirish haqida so'z boradi. Shuningdek, iqtisodiy munosabatlarning o'zgarishi va globallashuv jarayoni ortib borayotgan sharoitda, milliy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirishda banklarning raqamli platformalari va ekotizimlari faoliyatini kengaytirish, insonlar va kompaniyalarni moliyaviy xizmatlarni ko'rsatuvchilar bilan bog'lovchi mobil aloqa telekommunikatsiya vositalari va internetning rivojlanishi orqali xizmatlarni tashkil etish, katta hajmdagi raqamli ma'lumotlarning saqlash qayta ishlash (bulutli texnologiyalar, Big data) tizimlarini rivojlantirish, banklarda mijozlarga xizmat ko'rsatishni robotlashtirish, biometrik texnologiyalar bilan bog'liq bo'lgan mavjud muammolar hamda ularni bartaraf etish bo'yicha muallif yondashuvlari va takliflari keltirilgan.

Kalit so'zlar: tijorat banklari, bank ekotizimi, kredit, depozit, foizli va foizsiz xarajatlar, bank daromadi va xarajati, foyda, sof foyda, bank tizimi.

Abstract: This article examines the analysis of improving the effectiveness of the theoretical foundations of the development of the ecosystem of commercial banks in our country, as well as improving the prospects for development. Also, in the context of changing economic relations and the growing process of globalization, with the sustainable development of the national economy, it is necessary to expand the activities of digital platforms and ecosystems of their banks, organize services through the development of mobile telecommunications and the Internet, connecting people and companies with financial service providers, implement systems for storing and processing large amounts of digital data (cloud technologies, big data). development, robotization of customer service in banks, current problems related to biometric technologies, as well as author's approaches and suggestions for their elimination are presented.

Key words: commercial banks, banking ecosystem, loan, deposit, interest and interest-free expenses, bank income and expenses, profit, net profit, banking system.

Аннотация: В данной статье рассматривается анализ повышения эффективности теоретических основ развития экосистемы коммерческих банков в нашей стране, а также совершенствование перспектив развития. Также в условиях изменения экономических отношений и нарастающего процесса глобализации, при устойчивом развитии национальной экономики необходимо расширять деятельность цифровых платформ и экосистем своих банков, организовывать услуги посредством развития мобильных телекоммуникационных средств и интернета, связывающих людей и компании с поставщиками финансовых услуг, внедрять системы хранения и обработки больших объемов цифровых данных (облачные технологии, big data) развитие, роботизация обслуживания клиентов в банках, представлены текущие проблемы, связанные с биометрическими технологиями, а также авторские подходы и предложения по их устранению.

Ключевые слова: коммерческие банки, банковская экосистема, кредит, депозит, процентные и беспроцентные расходы, банковские доходы и расходы, прибыль, чистая прибыль, банковская система.

KIRISH

O'zbekistonda an'anaviy to'lov usullaridan foydalanish jarayonlari hanuzgacha davom etayotganligi hamda ushbu jarayon ko'p bosqichlardan iborat ekanligi natijasida to'lov tizimida noqulayliklar kuzatilmoqda. Mustaqil bank tizimiga ega bo'lgandan boshlab tijorat banklari to'lov tizimlaridagi so'nggi texnologiyalarni qo'llash orqali to'lov jarayonini samarali, xavfsiz va shu bilan birga tez, arzon va soddalashtirishga harakat qilmoqda. Shuning uchun, zamonaviy banklar va to'lov xizmatlari raqobatbardosh to'lovlar sohasida o'z mijozlarining

so'nggi talablarini qanoatlantirish uchun yangi imkoniyatlar yaratish ustida izlanishlar olib bormoqda. Respublikada "bank tizimiga zamonaviy servis yechimlari asosida axborot texnologiyalarini, moliyaviy texnologiyalarni keng joriy etish, axborot xavfsizligini lozim darajada ta'minlash, shuningdek, moliyaviy xizmatlar ko'rsatishda inson omili ta'sirini kamaytirish bo'yicha tezkor chora-tadbirlar ko'rish talab etilmoqda"¹ kabi vazifalar belgilab berilgan. Banklarda axborot texnologiyalari mahsulotlari, aktivlar va passivlarni boshqarish, mijozlar bilan aloqasi bo'yicha zamonaviy usullarni joriy qilish tizimini ilmiy jihatdan asoslab berish dolzarbdir.

Banklarning muhim vazifalari pul aylanmasi va kapital aylanmasini uzluksiz ta'minlash, milliy iqtisodiyotning jamg'armalarini to'plash uchun mablag'larni investitsiyalash uchun keng imkoniyatlarni taqdim etishdir. Zamonaviy iqtisodiyotda ekotizim biznes modellari keng tarqalmoqda, ularning salohiyati moliya institutlari tomonidan tobora ko'proq tushunilmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Bank biznesi ekotizimlarining asosiy maqsadlaridan biri mijozlar tajribasini yaxshilashdir. Ular mijozlarga yagona platforma orqali keng ko'lamli moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkonini beradi. Bunga onlayn-banking, mobil ilovalar, to'lov tizimlari va boshqa vositalar kirishi mumkin.

Bank biznesi ekotizimlari – moliyaviy xizmatlar ko'rsatish uchun birgalikda ishlaydigan o'zaro bog'liq tashkilotlar, xizmatlar va texnologiyalar tarmog'idir. Ular mijozlar uchun innovatsion va samarali yechimlarni yaratish uchun banklar, moliya institutlari, texnologiya provayderlari va bozorning boshqa ishtirokchilarini birlashtiradi.

Bugungi kunda ko'plab olimlar va tadqiqotchilar tijorat banklarining biznes ekotizimi bo'yicha ilmiy tadqiqotlar olib borganlar. Jumladan, "gollandiyalik iqtisodchi olimi Marta Szymanowska bank ekotizimlarining turli jihatlarini, shu jumladan moliyaviy innovatsiyalarning ta'siri va banklarning iqtisodiyotdagi rolini o'rganib chiqqan"².

Turli tadqiqotlarga ko'ra, global tendensiyalardan biri – bank ekotizimi klassik ma'noda mijozlar va xizmat ko'rsatuvchi provayderlarni moliyaviy va moliyaviy bo'lmagan ehtiyojlarini qondirish uchun birlashtirgan turli xizmatlarga ega bir yoki bir necha raqamli platformalarga asoslangan integratsiyalashgan biznesni olib borish usulidir.

R.K. Nurmuxametov, L.N. Voskresenskaya, Ye.B. Myasnikovalarning qarashlaricha: "bank ekotizimlarining paydo bo'lishiga yordam beradigan asosiy omillar yangi raqamli texnologiyalarni joriy etish va bank biznesida raqobatning o'sishi bo'lib, asosiy tarkibiy qismlar yagona raqamli platforma, mijozlarga yo'naltirilgan biznes va sheriklik shakllari hisoblanadi"³.

Tijorat banklarining tranzaksion xarajatlarni kamaytirish va xizmat ko'rsatish tezligini oshirish istagi, ularning narxi xizmat ko'rsatishning barcha sohalarida moliya institutlari bilan "uzluksiz" hamkorlik qilish istagi asosida mijozlar tajribasi o'zgarishi banklarning biznes modellari yangilanishiga va moliyaviy xizmatlar zanjiri elementlarining o'zgarishiga yordam beradi.

Ekotizim biznes modelining shakllanishini J.A. Shumpeter konsepsiyasiga ko'ra: "ekotizim texnik, kommunikatsiya va moliyaviy texnologiyalarning maxsus kombinatsiyasi tufayli shakllanadi, ular birgalikda biznesni tashkil etishning alohida holatini tashkil qiladi va biznesni tashkil etishning innovatsion shakli sifatida qaralishi mumkin"⁴.

F. Allen, E. Carletti D. Galelar o'z ilmiy ishlarida "tijorat banklari ekotizimlarini tashkil etish va uning barqarorligiga, shu jumladan, tartibga solish siyosatining ta'siriga alohida e'tibor qaratganlar"⁵.

N. Allen Berger "bank ekotizimidagi bank raqobati, samaradorligi va xatarlarni boshqarish yuzasidan ilmiy izlanishlar olib borgan"⁶. Xaver Freixas "bank nazariyasi va moliyaviy barqarorlik, shu jumladan banklarni tartibga solish va bank ekotizimlaridagi tizimli tavakkalchilik"⁷ mavzuda tadqiqot olib borgan.

Tijorat banklarining biznes ekotizimi, odatda, iste'molchiga turli mahsulot va xizmatlar ko'rsatiladigan bir nechta platforma tashkilotlari – xizmatlarning kombinatsiyasidan iborat.

1 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 12-maydagi PF-5992-son "2020-2025 yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risida"gi Farmon. Qonun hujjatlari ma'lumotlar milliy bazasi, 13.05.2020-y., 06/20/5992/0581-son.

2 Szymanowska M. Et al. An anatomy of commodity futures risk premia //The Journal of Finance, 2014. – T. 69. – №. 1. – C. 453-482

3 Нурмухаметов Р.К., Воскресенская Л.Н., Мясникова Е.Б. Банковские экосистемы в России: сущность, виды, регулирование. // Финансовые рынки и банки, 2021. – №8. – С. 33–38.

4 Шумпетер Й. Теория экономического развития. – М., 2021. – 455 с.

5 Allen F., Carletti E., Gale D. Interbank market liquidity and central bank intervention //Journal of Monetary Economics, 2009. – T. 56. – №. 5. – С. 639-652.

6 Berger A. N., Humphrey D. B. Efficiency of financial institutions: International survey and directions for future research //European journal of operational research, 1997. – T. 98. – №. 2. – С. 175-212.

7 Freixas X., Martin A., Skeie D. Bank liquidity, interbank markets, and monetary policy //The Review of Financial Studies, 2011. – T. 24. – №. 8. – С. 2656-2692.

Ekotizimlarni moliyaviy va bank xizmatlari bozorida raqobatbardoshlikni oshirishning yangi vositasi sifatida tahlil qilishda “ekotizim” atamasini ilmiy nuqtai nazardan uning tuzilishi va turli xil xususiyatlariga ko'ra mohiyatini anglash lozim. Shunday qilib, hozirgi vaqtda ilmiy asarlarda ekotizim mohiyatining bir qancha ta'riflari mavjud bo'lib, ular, birinchi navbatda, kompaniyalarning yo'nalishi, maqsadlari va ularni o'rganish sohasi bilan farq qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ilmiy maqolni yozish jarayonida abstraksiyalash, guruhlash, qiyoslash, retrospektiv va istiqbolli, empirik tahlil va boshqa uslublardan foydalanildi. Maqolada qiyosiy taqqoslash usulida jahon amaliyotida tijorat banklarining biznes ekotizimi, odatda, iste'molchiga turli mahsulot va xizmatlar ko'rsatiladigan bir nechta platforma tashkilotlari – xizmatlari samaradorligini oshirishda tijorat banklarining biznes ekotizimi asoslarini mamlakatimizdagi mavjud asoslar bilan taqqoslab, tegishli xulosalar shakllantirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bugungi kunda bank biznesiga raqamli texnologiyalarni joriy etish, uni o'zgartirish va mijozlarga xizmat ko'rsatish turlarini takomillashtirish masalalariga alohida e'tibor berilmoqda. Ko'pgina mualliflar banklar uchun biznes ekotizimlarini yaratishning ahamiyati, ularning afzalliklari, shuningdek, moliya bozorining rivojlanishiga ta'siri haqida fikrlar bildirishmoqdalar. Xususan, bank biznesi atrofida ekotizimlarni tashkil etish zarurati, ularning banklar uchun xususiyatlari va afzalliklari, bank biznesini tubdan ko'rib chiqish, ekotizimda ishlash sharoitida uning biznes modelini o'zgartirish masalalariga alohida e'tibor qaratilishiga qaramay, banklar uchun biznes ekotizimida duch keladigan muammolar haligacha to'lig'icha o'rganilmagan.

Shunday qilib, tijorat banklari biznes ekotizimlarining rivojlanishi mijozlar guruhlariga uchun qiymat taklifini yaratish modeliga asoslangan xo'jalik yurituvchi subyektlarning rivojlanishiga tizimli yondashuv ekanligini ko'rsatmoqda. Ushbu yondashuv maqsadli bozorlarni egallash imkoniyatiga ega bo'lgan kuchli raqobatdosh ustunlikni shakllantirishga imkon beradi. Bugungi kunda tijorat banklari biznes ekotizimini yaratish va uni rivojlantirish uchun tizimli, puxta o'ylangan bosqichma-bosqich dasturni shakllantirishi zarur.

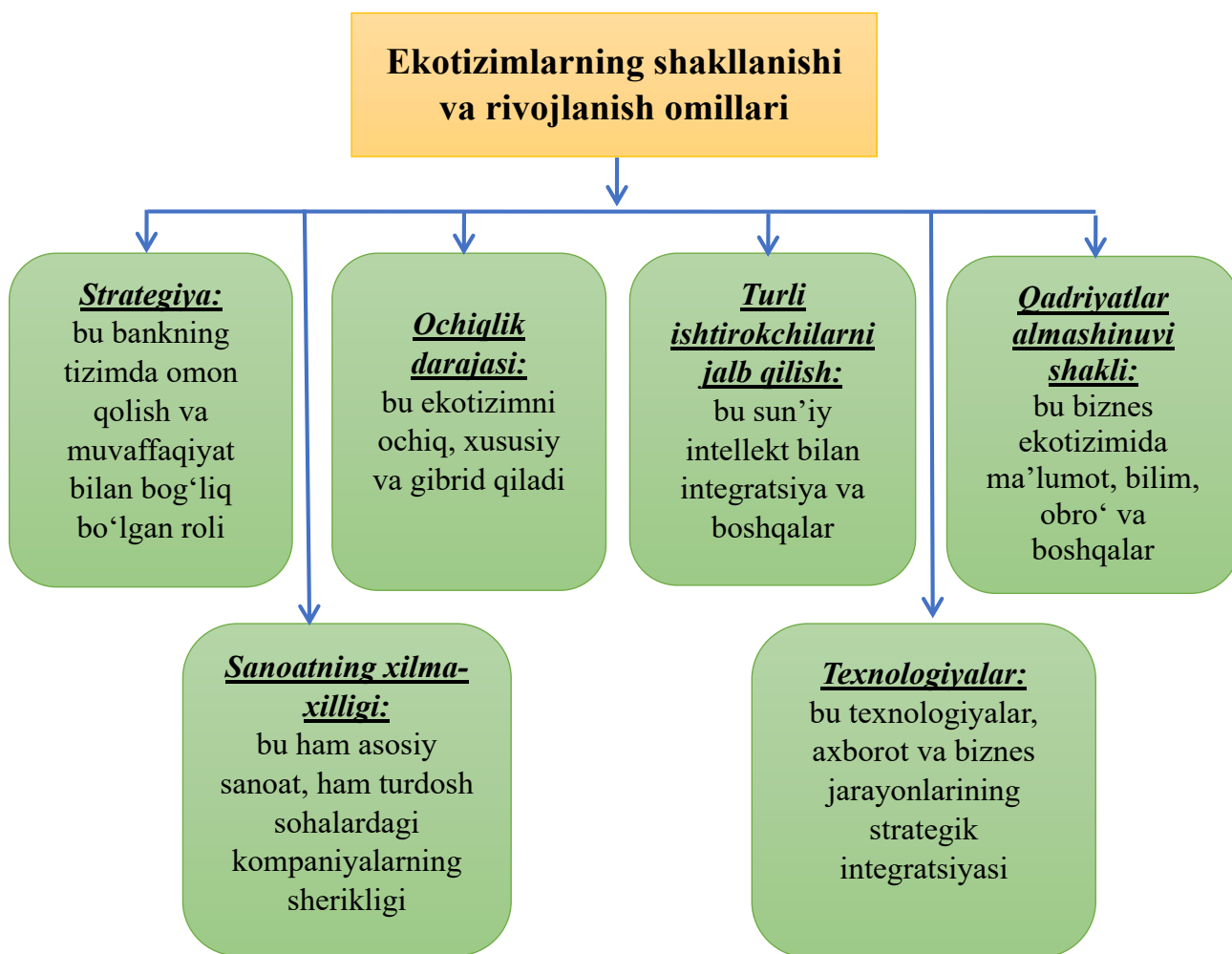
Yuqorida keltirilgan fikrlarni inobatga olgan holda, birinchi navbatda, banklar tomonidan biznes ekotizimlarni shakllantirish zarurati va istiqbollarni rivojlantirishning maqbul yo'llarini amaliyotga joriy etish lozimligini ko'rishimiz mumkin. Ushbu jarayonda ekotizimlar biznes modellari sifatida endigina rivojlana boshlaganligi va ushbu biznes modeli bank ekotizimlari manfaatlarini ro'yobga chiqarish uchun qo'shimcha imtiyozlar imkoniyatlarini o'rganib chiqish bugungi kundagi dolzarb masalalardan biri ekanligini ko'rishimiz mumkin. Biroq iqtisodiy faoliyatning boshqa modellari bilan bir nechta o'xshashliklarga qaramay, bank biznes ekotizimlari deb ataladigan narsa shunchaki sheriklik va hamkorlikning rivojlangan shakli emas. Raqamlashtirish sharoitida ular mustaqil ma'noga ega bo'lib, tashqi va ichki muhitda yangi raqobat sharoitlarini shakllantiradilar. Bu tizimni tashkil etuvchi va uni haqiqiy, bozorga mos va raqobatbardosh qiladigan maxsus texnologiyalar, raqamli platforma munosabatlarini amalga oshirish, hamkorlikdagi sherikliklarning keng tarqalishi va moliyaviy munosabatlar mavjudligi bilan belgilanadi.

Bank biznesi ekotizimining mazmuni va mohiyatini tushunish moliya sanoatining murakkabliklarini boshqarish, asosli qarorlar qabul qilish va keng iqtisodiyot doirasida bank sektorining barqarorligi va o'sishini ta'minlash uchun juda muhimdir. Aynan tijorat banklari bank biznesi ekotizimidagi asosiy subyektlardir. Ular jismoniy shaxslarga ham, korxonalarga ham turli xizmatlarni taklif qilib, moliya sanoatining asosi bo'lib xizmat qiladi. Agar rivojlangan mamlakatlarda biznes ekotizimlarining rivojlanishi, odatda, yuqori texnologiyali kompaniyalar (BigTech) bilan bog'liq bo'lsa, unda mamlakatimizda ularni yaratish turli, ya'ni ko'pincha bir-biriga bog'liq bo'lmagan tarmoqlar va hududlarning bizneslarini birlashtirgan taniqli brendga ega bo'lgan tizim shakllantiruvchi banklar asosida boshlanadi.

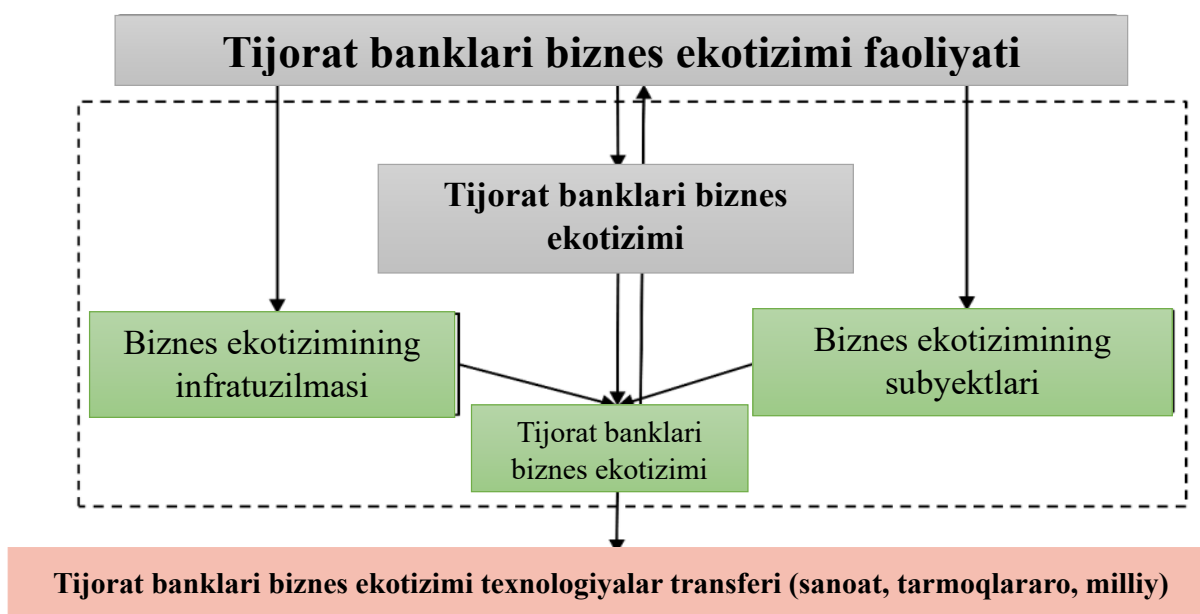
Tijorat banklari biznes ekotizimining shakllanishi va rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillar 1-rasmda keltirilgan.

Mamlakatdagi eng yirik banklar ekotizimlarni yaratish uchun eng munosib poydevor hisoblanadi, chunki ular keng mijozlarga ega, maksimal foyda olish uchun zamonaviy biznes haqiqatlariga moslashishga tayyor va mijozlar haqida batafsil ma'lumotlar mavjud.

Mamlakatimizdagi yuqori texnologiyali tijorat banklarining raqamli platformalari va ekotizimlari (foydalanuvchi identifikatori, shaxsiylashtirilgan takliflar, aqlli qurilmalar va robotli ilovalar) raqobatbardoshlikning asosiy omillari hisoblanadi. Mikro darajadagi raqamlashtirishga va makro darajadagi bozorlarni sifat jihatidan o'zgartirishga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan amaliy raqamli texnologiyalarni rivojlantirish doirasidagi yechimlar tijorat banklari uchun alohida ahamiyatga ega. Ekotizim integratsiyasi milliy loyiha yo'nalishlarini amalga oshirishda va muhim texnologiyalarni jadal almashtirishda biznesning yetarli darajada qiziqishi muammosini hal qilishning potensial yechimi sifatida xizmat qiladi.

1-rasm: Tijorat banklari biznes ekotizimining shakllanishi va rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillar⁸

2- rasm: Tijorat banklari biznes ekotizimi modelining huquqiy jihatlar⁹

⁸ Muallif ishlanmasi.

⁹ Muallif ishlanmasi.

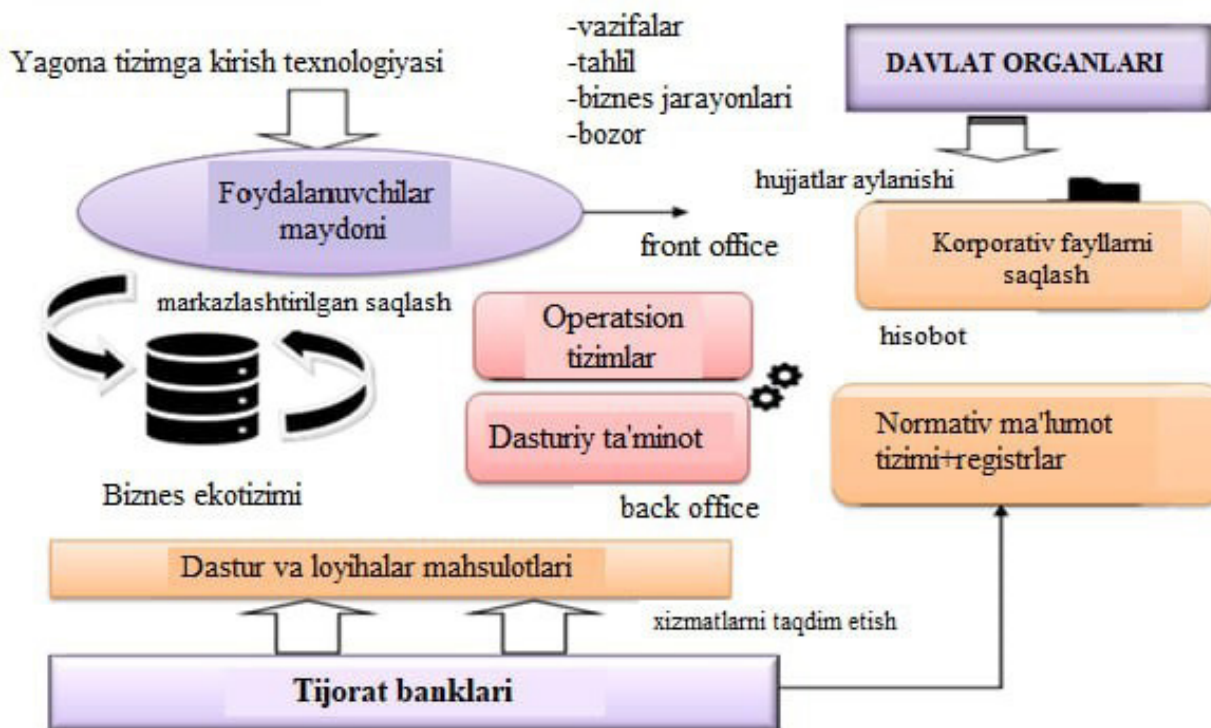
Raqamli ekotizimning “eskrou” tizimi funksiyalari bajarilishi munosabati bilan bitta shaxsiy hisobvaraqdan hisob-kitoblardan va to'lovlar hamda tomonlarning shartnoma majburiyatlari kafolati bajarilishini ta'minlash lozim. 2024-yil 1-yanvargacha Raqamli ekotizimga integratsiyalashgan elektron tijorat platformalari operatorlari uchun foyda solig'i stavkasi 50 foizga kamaytiriladi.

Shuningdek, milliy iqtisodiyotni raqamlashtirishni rivojlantirishning huquqiy asosi ham takomillashtirilib borilmoqda, jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktyabrdagi PF-6079-son “Raqamli O'zbekiston–2030” strategiyasini tasdiqlash va unisamarali amalga oshirish chora-tadbirlar to'g'risida”¹⁰gi Farmoni asosida “mijozlarni masofadan identifikatsiya (liveness check) qilishga ruxsat berildi, natijada, bankka kelmasdan, hech qanday shartnomaga imzo chekmasdan turib, bank xizmatlari va mahsulotlaridan foydalanish imkoniyati yaratildi”¹¹ ushbu tizim mijozlarga kelgusida qulayliklar beradi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 17-noyabrdagi “Elektron tijorat ma'murchiligini takomillashtirish va uni yanada rivojlantirish uchun qulay sharoitlar yaratish to'g'risida”¹²gi PQ-14-sonli Qarori imzolandi. Mazkur Qarorga ko'ra, 2022-yil 1-iyuldan boshlab elektron tijorat bo'yicha “Ochiq raqamli ekotizimi”¹³ axborot tizimlari majmuasi ishga tushirildi. Endi Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi huzuridagi Elektron kooperatsiya portali markazi o'rniga Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi qoshidagi Raqamli transformatsiya markazi tashkil etildi.

Markaz quyidagi vazifalarni amalga oshiradi:

- raqamli ekotizimni shakllantirish va uning operatori funksiyalarini bajarish;
- elektron tijorat platformalariga o'zining mijozlar bazasidan teng foydalanishi hamda ularga xizmatlar ko'rsatishi uchun sharoitlar yaratish.

O'zbekiston startaplari ularning rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydigan yoki to'sqinlik qiladigan ekotizimda rivojlanadi. Ushbu ekotizim ko'plab milliy elementlarni o'z ichiga oladi, ammo mintaqaviy va xalqaro omillar ham muhimdir, ayniqsa, iqtisodiyot tobora ochiq va globallashtirib bormoqda. Moliya va malakali kadrlarga, shu jumladan texnologik mutaxassislar va tadbirkorlarga kirish ekotizimning muhim qismidir.

1.5-rasm: Tijorat banklari raqamli biznes ekotizimning tashkiliy tuzilishi¹⁴

Ekotizimga kirish foydalanuvchilarni shaxsiy hisobda ro'yxatdan o'tkazish bilan boshlanadi, bu ochiq portaldagi dasturlar va loyihalar natijalarini hisobga olish va iste'molchilarni aniqlash uchun raqamli xizmat bilan ifodalanadi. Tizimning barcha ishtirokchilari (foydalanuvchilar va tijorat banklari) ma'lumotlari bitta ma'lumotlar omborida saqlanadi.

10 <https://lex.uz/docs/5030957> O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 05.10.2020-y. PF-6079-s.

11 <https://review.uz/oz/post/raqamli-iqtisodiyot-sohasida-qanday-ozgarishlar-oy-berdi>.

12 <https://lex.uz/docs/5732739> O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 17.11.2021-y. PQ-14-son

13 <https://lex.uz/docs/5732739> O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 17.11.2021-y. PQ-14-son

14 Muallif ishlanmasi.

Foydalanuvchi umumiy tizimdan kerakli xizmatlarni tanlash imkoniyatiga ega, bu esa qulaylik va ochiqlikni ta'minlaydi. Tizimga birlashtirilgan muassasalar tashkiliy va operatsion tizimlarni hisobga olgan holda ishlaydi, ularning faoliyati dasturiy ta'minot bilan jihozlangan, bu esa xarajatlarni kamaytiradi va xizmatlar sifatini yaxshilaydi.

Yagona tartibga soluvchi ma'lumotnoma tizimini ishlab chiqish, tematik ma'lumotlar registrlariga kirishni ta'minlash, bilim almashish ijtimoiy va davlat institutlari samaradorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ekotizim muammolarni o'z vaqtida aniqlash, boshqaruv qarorlarini qabul qilish, biznes jarayonlarini rivojlantirish va vazifalarni topshirish uchun to'planishi va tahlil qilinishi mumkin bo'lgan ma'lumotlarni saqlaydi. Fayllarni saqlash yuqori darajadagi tashkilotlar tomonidan monitoring va tahlil uchun loyiha guruhlarining hisobotlarini to'playdi. Ekotizim uchun minimal modullar to'plami operatsion jarayonlar ko'lami va tizim foydalanuvchilari soniga qarab kengaytirilishi mumkin. Bundan tashqari, ijtimoiy-davlat institutlari uchun barcha biznes jarayonlarini tartibga solish va avtomatlashtirish modeli yaratilgan bo'lib, bu ularning xulq-atvor strategiyasini belgilaydi. Raqamli ekotizim tarkibiy tuzilishi bilan belgilanadigan yuqori ixtisoslashgan xizmatlarni birlashtirish mumkin. Ekotizimning uzluksiz ishlashini ta'minlash uchun davriy investitsiyalar talab qilinadi, bu yerda to'lov muddati dasturlar va loyihalar doirasiga qarab o'zgaradi.

Yaxshi raqamli infratuzilma va qo'llab-quvvatlovchi hukumat siyosati ham juda muhimdir. Startaplar o'z tovarlari va xizmatlari bozorlari katta va faol bo'lganda yaxshi rivojlanadi.

XULOSA

Umuman olganda, tijorat bank biznesi ekotizimlari bank sektorining samaradorligi va raqobatbardoshligini oshirishga, shuningdek, mijozlar tajribasini yaxshilashga qaratilgan. Ular banklarga o'zgaruvchan bozor talablariga moslashishga va moliya sektorining raqamli transformatsiyasida yetakchi bo'lishga imkon beradi.

Amalga oshirilgan izlanishlarga ko'ra, global tendensiyalardan biri bo'lgan bank ekotizimi klassik ma'noda mijozlar va xizmat ko'rsatuvchi provayderlarni moliyaviy va moliyaviy bo'lmagan ehtiyojlarini qondirish uchun birlashtirgan turli xil xizmatlarga ega bo'lgan bir yoki bir nechta raqamli platformalarga asoslangan integratsiya-lashgan biznesni olib borish usulidir.

Ko'pgina mamlakatlar iqtisodiyotida ekotizimlarning o'sib borayotgan ta'siri butun dunyo bo'ylab tijorat banklarining e'tiborini tortmoqda. Qoida tariqasida, tartibga solish zarurati shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, joylashtirilgan tarkibning mazmuni, monetizatsiya qilingan ma'lumotlarga teng kirish, monopoliyaga qarshi qonunchilikka rioya qilish, ikkala kompaniyaning va umuman iqtisodiyotning moliyaviy barqarorligini nazorat qilish zarurati bilan bog'liqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 12-maydagi PF-5992 son "2020–2025- yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risida"gi Farmon. Qonun hujjatlari ma'lumotlar milliy bazasi, 13.05.2020 y., 06/20/5992/0581-son.
2. Szymanowska M. Et al. An anatomy of commodity futures risk premia //The Journal of Finance, 2014. – T. 69. – № 1. – C. 453-482.
3. Нурмухаметов Р.К., Воскресенская Л.Н., Мясникова Е.Б. Банковские экосистемы в России: сущность, виды, регулирование. //Финансовые рынки и банки, 2021. – №8. – с. 33–38.
4. Шумпетер Й. Теория экономического развития. -М., 2021. –455 с.
5. Allen F., Carletti E., Gale D. Interbank market liquidity and central bank intervention. //Journal of Monetary Economics, 2009. – T. 56. – №. 5. – C. 639-652.
6. Berger A.N., Humphrey D.B. Efficiency of financial institutions: International survey and directions for future research. //European journal of operational research, 1997. – T. 98. – №. 2. – C. 175-212.
7. Freixas X., Martin A., Skeie D. Bank liquidity, interbank markets, and monetary policy. //The Review of Financial Studies, 2011. – T. 24. – №. 8. – C. 2656-2692.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 05.10.2020-y PF-6079-s. <https://lex.uz/docs/5030957>
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 17.11.2021-y. PQ-14-son. <https://lex.uz/docs/5732739>

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.